

Разследващият журналист Христо Христов и изследовател на архивите на тоталитарната комунистическа държава е един от най-търсените експерти, запознати с архивното наследство на Държавна сигурност, в [случая с обявяването на принадлежността на Юлия Кръстева](#) за секретен сътрудник на ДС от Комисията по досиетата. Той бе потърсен от в. „Сега“ за представяне на обща картина по проблемите с отваряне на архивното наследство на ДС и изследването му 28 години след краха на комунизма – интервю на журналистката Светлана Георгиева от днес (5 април 2018 г.), което **desebg.com** препечатва.

[Христо Христов](#) е разследващ журналист и изследовател на архивите с 28-годишен професионален опит. Основател е на независимите сайтове **Държавна сигурност.com**

, [agentibg.com](#)

и

[pametbg.com](#).

Автор е на книгите: "Държавна сигурност срещу българската емиграция", "Убийте "Скитник", "Тайните фалити на комунизма", "Двойственият живот на агент "Пикадили", биография на Тодор Живков и др., съавтор е на изследванията "Бивши хора" и "Корупционната България". Носител е на множество награди за разследваща журналистика. Той е първият и единствен досега български журналист [лауреат на Гражданската награда](#) на Европейския парламент (2014).

Интелектуалката Юлия Кръстева – едно от най-разпознаваемите български имена по света, беше осветена като агент на комунистическата Държавна сигурност (ДС) и това предизвика разделение на обществото у нас и силен критичен отзвук в чужбина. Като дългогодишен изследовател на архивите на ДС бихте ли обобщили резултата от разкриването на досиетата, което още не е приключило след близо 30-годишния ни вече преход. Какво разбрахме от тях за последните 11 години, откакто работи Комисията?

– Разделението на обществото по казуса "Юлия Кръстева" показва, че не се научихме да четем досиетата. Всеки има право на мнение, но те се четат необективно, защото тук имаме конкретни документи – над 250 страници, виждат се много ясни неща за контактите. От досието ѝ липсват основни документи, задължителни за всяко едно досие на сътрудник на ДС.

Но група интелектуалци се хвърлиха в открита защита, която не е обективна. Смятам, че досиетата на всички сътрудници, които бяха обявени досега, без да има запазени сведения от самия сътрудник, трябва да се четат еднакво. След като се оспорва, че Кръстева е сътрудник на ДС, аз си задавам въпроса - къде бяха тези хора, когато беше обявено досието "Гоце" например? Защо не изразиха същата позиция тогава? Досието на президента Георги Първанов е аналогично на това на Юлия Кръстева - нямаше запазени сведения от него. Има хиляди такива дела. Затова подобен прочит изключително вреди и изкривява нещата. Не ги прави обективни.

Това, че досиетата са прочистени, пречи ли да се възстанови истината?

– Има много ясна и строга система на оперативен отчет в ДС. 40% от досиетата са прочистени в началото на прехода, а отделни досиета са унищожавани и по-късно, дори по времето на управлението на СДС – Комисията по досиетата намери бележки за отделни досиета да не се пипат, с разрешения на министри, до определени години.

На какво разчитат осветените сътрудници, които твърдят, че това не е вярно?

Истинските жертви на ДС са виждали Франция само на кино

Написано от Светлана Георгиева, вестник "Сега"
Четвъртък, 05 Април 2018 07:47

– На коментари от типа "вербовчиците се надсмяха отново над своите жертви". На насаждането на мнението, че законът не бил достатъчно ясен. Много ви моля – дайте да не превръщаме агентите в жертви! Жертвите са съвсем други. Жертвите на ДС са виждали Франция само във филмите с Луи дьо Фюнес. Нека да не объркваме тези категории заради един-единствен човек, бил той световноизвестен философ. Никой не подлага на съмнение неговите научни завоевания. Но тук трябва да се научим да четем обективно досиетата. Всъщност ДС е целяла именно това – прочистените досиета да объркват и да манипулират.

Бих попитал – ако действително Юлия Кръстева е жертва, защо не си е прочела досието си още през 90-те? Защо не го е публикувала и да каже: "Вижте какво досие ми е направила ДС." Защо други интелектуалци като Милчо Левиев си взеха досиетата и им дадоха гласност като истински жертви?

Знаете ли колко от осветените заведоха дела срещу Комисията по досиетата и ги спечелиха?

– Има няколко такива случая, с по-точна статистика разполага Комисията. Те обаче се случиха, след като определени състави на Върховния административен съд (ВАС) нарушиха постоянната 7-8-годишна практика по тези дела. А противниците на отварянето на досиетата се опитаха дори да вкарат съда в желанието си да попречат на процеса на осветяване на архивите на ДС. Предишният шеф на ВАС Георги Колев беше сезиран от омбудсмана за противоречивата практика и за първи път в историята си общото събрание на ВАС отказа да уеднакви практиката си. Огромен проблем е, че съдът почна да тълкува какво да прави Комисията, а законодателят не ѝ е дал такава правомощие.

Имаше и дело в Страсбург – заведе го Хараламби Анчев, министър на правосъдието в служебния кабинет на Стефан Софиянски. Той загуби делата в България и заведе дело в Страсбург. Съдът там излезе с решение през януари т.г., като отхвърли жалбата му и постанови, че отварянето на досиетата е право на осведоменост в България и Комисията и законът са използвали всички защитни механизми, за да не бъде оцетено съответното обявено лице. Случаят на Анчев е аналогичен – прочистено досие, има само картони и рапорт за вербовка. Той се жалва в Страсбург, че Комисията не е преценила дали той реално е извършил дейност. Комисията няма такива правомощия по закон, защото законодателят е преценил, че би се получила субективна оценка.

Възможно ли е Комисията да е осветила действащи агенти на службите?

– Ами ние не знаем кои са действащите агенти на службите. Комисията по досиетата проверява сътрудниците на Държавна сигурност до 1991 г., не действащи агенти. Тя например провери ръководителите на службите за сигурност – ДАНС, военната полиция и НСО. И обяви кои от тях са сътрудничили на ДС, без да обявява тяхната съвременна длъжност.

Важно е да се знае, че Комисията работи по списък, който е съставен от Народното събрание, и той е вписан много ясно в закона. Така че никой на никого не вади в този момент досието, както се намеква за Кръстева. Дошъл е редът на литературните издания, тя фигурира там, затова сега излиза досието ѝ. В момента продължава глобалната проверка на медиите, която частично беше извършена през 2009-2010 г.

Можем ли да очакваме още изненади от досиетата?

– Трудно е да се каже, вече излязоха много имена на известни хора. Аз лично вече не се изненадвам от нищо. Такава е историята. Това, което ми прави впечатление, е, че много малко хора успяха да скъсат веригата на своята зависимост. Един от малкото хора, които намери смелост, е Иво Инджев още в началото на прехода. ДС никак не обича хора, които са били зависими, да се откъсват сами. Той още плаща за това нещо. Моята позиция е, че след 10 ноември 1989 г. всеки човек има право да смени принципите си или да не си ги смени. Много малко хора си смениха позициите, за да работят за демокрацията в България.

Имаме ли вече голямата картина на тоталитарните времена?

– Не, нямаме я. Имаме много отворени досиета, които могат свободно да се четат, но много малко е осмисленото. Нямаме анализ, той се прави много трудно. Говоря за

Истинските жертви на ДС са виждали Франция само на кино

Написано от Светлана Георгиева, вестник "Сега"
Четвъртък, 05 Април 2018 07:47

анализ на влиянието на сътрудниците на ДС и на кадровите ѝ служители върху прехода.

Не се ли получава така, че именно кадровите служители, които са в основата на всичко, остават в сянка? Срещу тях никой не говори, имената им не се въртят. Вербовчици и всякакви хора, които са оказвали натиск, са оставени на мира. Не им научихме имената, няма и да ги запомним кои са. Те не понесоха никакви негативи.

– Имената ги има във всички решения на Комисията по досиетата. Да, те не понесоха негативи и моят въпрос е: защо хората, които бяха осветени като сътрудници и твърдят, че са оклеветени, не заведоха дела срещу своите вербовчици, срещу агентите, които са донасяли? Защо не посмяха? Защо не съдиха Атанас Семерджиев, докато беше жив? Той е човекът, който утвърждава прочистването на досиетата през 1990 г., така че да не излезе цялата истина.

Какво никога няма да разберем от досиетата? Какво ще остане скрито?

– Труден въпрос. Надявам се, че по-скоро ще разберем. Гледам оптимистично, че все пак въпреки унищожените досиета ние ще разберем истината. Давам пример с [убийството на писателя Георги Марков](#) : класически случай, унищожено досие от 16 тома, в което са били разработките за неговото убийство, контактите с КГБ, отровата най-вероятно, хората, които са утвърдили това, и агентът, който го е извършил.

Но като жертва на ДС той излиза при паралелно търсене в другите архиви на ДС, т.нар. служебни. Системата на ДС е такава, че нищо не може да се скрие. Така открих много документи, които потвърдиха абсолютно категорично, че зад убийството на Георги Марков се крие ДС. Извадих [досието на единствения заподозрян](#) , който изведнъж забогатява след 1978 г. и идва тук на почивки. А българската държава отказа да предаде това досие на международното разследване.

Така че от своя опит от 1998 г. до сега знам, че при обективно и последователно

Истинските жертви на ДС са виждали Франция само на кино

Написано от Светлана Георгиева, вестник "Сега"
Четвъртък, 05 Април 2018 07:47

търсене, дори и при унищожени досиета, картината може да бъде сглобена.

Ние, изследователите, сме длъжници на обществото, защото има много отворени досиета, но не всички са прочетени и още не сме дали голямата картина за влиянието на агентите върху прехода, който беше неслучайно контролиран от тях, неслучайно те имаха и имат ключови постове във всички институции. Надявам се, че този анализ ще бъде направен скоро. Той е много важен за осмислянето на това защо сме в сегашното положение.